

foto: osadiu-mihail hauben

MELANCOLIA DISPERĂRII

Intr-o carte din anii '20 dedicată lui Dostolevski, André Gide lansa o formulă ce a făcut ulterior carieră. Iar azi e mult mai bine cunoscută decât prea puțin citita monografie. Expresia sună cam așa: bunele sentimente sînt acelea care fac o literatură proastă. Sau, poate mai exact, cu bune sentimente se face o literatură rea.

Teoretic, dreptatea este de partea lui Gide. Toți marii prozatori ai lumii, de la Flaubert și Caragiale pînă la Cehov și Camus, au fost niște "răi". "Bunătatea" în artă duce direct în melodramă, în dulcegărie, în kitsch. Emoțional sau idealic. Dar în politică? Aici parcă lucrurile evoluează mai altfel. A fi bun sau a fi rău devin fapte secundare. Consecințe. Evenimentul se clădește pe adevăr și minciună. Care sînt alte categorii (sau ce anume?) decât bunul, răul sau binele. Estetica glosează în etic chiar dacă și politica e considerată, și nu de azi-de ieri, o

adevărată artă. Cine face politica și cine o suportă? Există numeroase reguli, convenții, artificii, legi, un anume cod în intervalul cărui se poate face politică? Unde începe ea și cînd se sfîrșește? Există teorii, o experiență a politicului, o practică istorică a politicii? Sau numim politică doar ce trăim, mai mult sau mai puțin epidermic, "idelle" fiind dominate de biologic și "strategille", de umorile intestinale? Ne putem antrena pentru politic, putem învăța politica precum cîntatul la mandolină? Este omul singurul animal politic sau și celelalte viețuitoare au o lume a "politicului"? Studiarea vieții vegetale și animale ne oferă multe surprize. Cine mai are răbdare - și timp - să pună cap la cap informații istorice, geografice, sociologice, matematice, biologice, chimice, fizice, meta și patafizice și altele altele, cînd se poate face politică și poli-tichie și fără alte altele considerate? Este politica un spațiu al eticului sau a ciștișii, a învinge, a domina și a impune oferă șanse oricăror comportamente ale lui totul e

permis? Este permis chiar orice în politică? Sau nu prea? Ce și cît anume e permis? Răspunsuri nu se pot da. Eficiența și praxis-ul oferă altele exemple. De ieri, "învingători" ai istoriei care, apoi (cînd?), s-au dovedit niște palațe sau, mai rău, adevărați monștri. Cine merită aplauzele spectatorilor din uriașa sală a istoriei (alci factorul - element de recuzită - timp ocupînd locul primordial), cel înfrînți sau cel victoriosi? Trăim de cîteva mii de ani sub semnul politicului. Bun sau rău, el a făcut parte din viața noastră. Chiar și atunci cînd l-am ignorat, cînd am spus "Nu ne interesează" sau "Nu e treaba mea!", Politicul, sub multiplele lui forme de agresiune, a venit peste noi. Istoria mare a lumii este alcătuită din miliardele de istorii mici ale fiecăruia. De ieri, de azi, de mîine. Dintotdeauna. Cel care îi îndeamnă azi pe intelectuali, dar mai virtuos pe creatorii de frumose, să-și vadă de treburile lor (care?) și să nu se amestece în politică (asta ce o mai fi?) dau dovadă de o rea înțelegere a lumii. Poți să fi scund sau înalt, gras

sau slab, alb sau negru, dar nu poți să nu fi deloc cînd ești. Din moment ce existăm, politica e în noi și în preajma noastră. Noi sîntem politica. Bună sau rea, asta ar fi altă socoteală. Una care convine sau convinge, una care domină sau suportă, apar, doar, aștepta variante. Important ar fi, sau ar trebui să fie, dacă sîntem cinstiți cu noi înșine. De aici încep adevăratele "spectacole". Din interioritatea noastră. Este politica doar un joc al inteligenței (și intereselor) sau un exercițiu al intereselor (și inteligenței) în scopuri și cu finalități mult prea pămîntești? Oricine poate răspunde. A striga JOS COMUNISMUL! devine o chestiune de ordin moral sau doar o formulă preluată, uneori conjuncturală, alteori încercînd să mascheze carențe de alt ordin. Politica a schimbat oamenii tot atît cît și oamenii au tot schimbat fel de fel de politici. Dar sînt momente ale lumii și ale fiecărui cînd răspunderea colectivă devine o sumă înființată a unor răspunsuri individuale. După aștepta experiențe totalitare - care nu sînt de

ultimă oră, ei au început odată cu istoria - e greu să mai admitem că nu există, totuși, o răspundere individuală. Răspundere și răspunsuri. Din păcate ele nu se pot însuma, iar politica n-a fost făcută niciodată prin numere, ci prin serii și grupuri. Prin mulțimi, în sens matematic. Cu mulțimile se operează altfel decît cu cifrele (numerele). Să nu ne complicăm: copiii vor continua să rîdă și bătrînii să se teamă de moarte. Sentimentele nu pot fi exprimate în formule. Și atunci, de ce să ne fie frică de politică? Ar însemna, poate chiar așa și este, să ne fie teamă de noi înșine. Cioran consemna într-o mică prezentare la o traducere în limba germană a Exercițiilor de admirație cum a fost întrebare de doi studenți spanioli dacă se poate trăi fără fundamentație. Înculetoare întrebare: ce să răspunzi? Și Cioran oferă nu o explicație, ci o mărturie: "Le-am răspuns că este adevărat că nicăieri n-am aflat o temelie solidă, dar am reușit totuși să rezist, căci, pe măsură ce anii trec, te obișnuiești cu toate, chiar și cu

amețelala. Și, apoi, nu veghem și nici nu ne întrebăm întruna, luciditatea absolută fiind incompatibilă cu respirația. Dacă am fi conștienți clipă de clipă de tot ce știm, dacă, bunăoară, conștința lipsei de fundament ar stăruia neîncetat și intens totodată, ne-am curma viața sau ne-am lăsa să lunecăm în idioție. Existăm mulțumită clipelor cînd uităm anumite adevăruri, și asta pentru că în timpul acestor intervale acumulăm energia care ne va îngădui să înfruntăm tocmai aceste adevăruri."

Poate că citatul a părut prea lung. Dar acum, azi, aici, la "noi", pe-al nostru plai și pe o fostă (se pare) gură de rai, trebuie să găsim o fundamentație pentru orice fel de politică facem. Că nu sîntem încă pregătiți pentru așa ceva se vede din viața parlamentară. Unde nu mai este teatru. Doar circ. Atît ne-a mai rămas. Pînă la urmă cea de toate zilele. Politica.

BEDROS HORASANGIAN

